ఛందస్సు

పద్య లక్షణాలు తెలిపెడి శాస్త్రమును ఛందోశాస్త్రము అని పిలుస్తారు. పద్యాలను వ్రాయ డానికి ఉపయోగించే విధానాన్ని ఛంధస్సు అంటారు. గురు, లఘువులు కలయికచే ఏర్పడేవి గణాలు. ఇటువంటి కొన్ని గణములు కలయిక వలన పద్యము ఏర్పడుతుంది. గురువుని U తోనూ లఘువును I తోనూ సూచిస్తారు.

లఘువులు - ఏక మాత్రాకాలంలో ఉచ్చరించబడే దానిని లఘువు అని అంటారు.

(మాత్ర అనగా చిటికె వేయినంత కాలము).

హ్రస్వాచ్చులు అన్నీ లఘువులు.

ఉదా - అ,ఇ,ఉ,ఎ,ఒ

హ్రస్వాచ్చులతో కూడిన హల్లులు లఘువులు.

ఉదా - క,చి,టు,తె,పొ

హ్రస్వమయిన సమ్యుక్తాక్షరాలు లఘువులు.

ఉదా - స్వ,క్ష్మి,త్రి,క్త, మొదలయినవి

హ్రస్వమయిన ద్విత్వాక్షరాలు లఘువులు.

ఉదా - గ్గ,మ్మ,క్క మొదలయినవి

వక్ర సుడి గల హ్రస్వాక్షరములు లఘువులు.

ఉదా - సృ.తృ,కృ మొదలయునవి

తరువాయి పేజీలో..

ఛందస్సు

గురువులు - ద్విమాత్రా కాలములో ఉచ్చరించబడే దానిని గురువులు అని అంటారు.

ధీర్ఘాలన్నీ గురువులు

ఉదా - ఆ,ఈ,ఊ,ఏ,ఓ,ఐ

ధీర్ఘాచ్చులుతో కూడిన హల్లులన్నీ గురువులు.

ఉదా - సై.కా,తే,చీ

విసర్గతో కూడిన అక్షరములు గురువులు.

ఉదా - త:,దు:,అ:

సున్నా (ం) కూడిన అక్షరాలు అన్నీ గురువులు.

ఉదా - అం,కం,యం,రం

సంయిక్తాక్షరమునకు ముందున్నవన్నీ గురువులు.

ఉదా - లక్ష్మి,పద్మ

ద్విత్వాక్షరమునకు ముందున్నవన్నీ గురువులు.

ఉదా - అమ్మ,అక్క,పువ్వు

పొల్లు హల్లులో కూడిన వర్ణములు గురువులు.

ఉదా - ఖ,ఘ,ఛ,ఝ

గణ విభజన

| U | U | U | I | U | I | I
య మా తా రా జ భా న స

యమాతా	య గణం	IUU	విదేశం
మాతారా	మ గణం	UUU	శ్రీరామా
తారాజ	త గణం	UUI	శ్రీనాథ
రాజభా	ర గణం	UIU	అంబికా
జభాన	జ గణం	IUI	రమేశ
భానస	భ గణం	UII	పోతన
నసయ	న గణం	III	గురువు
సయమా	స గణం	IIU	మధురం

chotakids.com

వృత్తములు

పేరు	గణములు	యతిస్థానము	అక్షరముల సంఖ్య
ఉత్పలమాల	భరనభభరవ	10	20
చంపకమాల	నజభజజజర	11	21
శార్దూలము	మసజసతతగ	13	19
మత్తేభము	సభరనమయవ	14	20
మత్తకోకిలము	రసజజభర	11	18
తరళము	సభరసజజగ	12	19
పంచచామరము	జరజరజగ	10	16
మాలిని	ననమయయ	9	15
మానిని	భభభభభభభగ	13	22

chotakids.com

వృత్తములు

ఉత్పలమాల – ప్రతీ పాదమునందూ భ-ర-న-భ-భ-ర-వ అను గణములు వరుసగా ఉండును.ప్రతీ పాదములో 20 అక్షరాలు ఉంటాయి.యతిస్థానము 10వ అక్షరము.ప్రాస నియమం కలదు.పద్యములో నాలుగు పాదాలుంటాయి.

భ	ర	న	భ	భ	ర	వ
విద్య ని	గూఢగు	ప్తమగు	విత్తము	రూపము	పురుషా	ళికిన్
UII	UIU	III	UII	UII	UIU	IU

చంపకమాల – ప్రతీ పాదమునందూ న-జ-భ-జ-జ-జ-ర అను గణములు వరుసగా ఉండును.ప్రతీ పదములో 21 అక్షరాలు ఉంటాయి. యతిస్థానము 11వ అక్షరము.ప్రాస నియమము కలదు.పద్యములో నాలుగు పాదాలుంటాయి.

న	జ	భ	జ	జ	జ	ర
చదువ	దియెంత	గల్గిన	రసజ్ఞ	తయించు	కదాల	కున్ననా
III	IUI	UII	IUI	IUI	IUI	UIU

తరువాయి పేజీలో..

వృత్తములు

శార్దూలము - ప్రతీ పాదమునందూ మ-స-జ-స-త-త-గ అను గణములు వరుసగా ఉండును.ప్రతీ పదములో 19 అక్షరాలు ఉంటాయి. యతిస్థానము 13వ అక్షరము.ప్రాస నియమము కలదు.పద్యములో నాలుగు పాదాలుంటాయి.

మ	స	జ	స	త	త	గ
ప్రారబ్ధా	ర్థములు	జ్జగింప	రుసుమీ	ప్రజ్ఞానీ	దుల్గావు	నన్
UUU	IIU	IUI	IIU	UUI	UUI	U

మత్తేభము - ప్రతీ పాదమునందూ స-భ-ర-న-మ-య-వ అను గణములు వరుసగా ఉండును.ప్రతీ పదములో 20 అక్షరాలు ఉంటాయి. యతిస్థానము 14వ అక్షరము. ప్రాస నియమము కలదు.పద్యములో నాలుగు పాదాలుంటాయి.

స	భ	ర	న	మ	య	వ
చెడునే	మోక్షప	దంబపు	త్రకున	కున్ శ్రీకా	ళహస్తీ	శ్వరా
IIU	UII	UIU	III	UUU	IUU	IU